

JOHAN FRIIS'S VÆGTERHORN FRA 1551

Af Sigvard Skov

Fig. 1. Friis'ernes vaaben

Johan Friis til Hesselager (1494-1570) var gennem tyve aar som kansler „Danmarks mægtigste mand og virkelige styrer“.¹ Hans fædrenegaard var *Hesselager*, som han genopbyggede, efter at den under Grevens fejde var gaaet op i luer. Han byggede den som en kraftig og trodsig fæstning med taarn og vægtergang til forsvar og omgivet af en beskyttende vandfyldt grav. Den smukke indskrifttavle angiver genrejningsaaret til 1538, det kan dog næppe passe

paa den skikkelse, hvori borgen nu staar, der er rimeligvis sket en ombygning, som maa være afsluttet omkring 1550.²

Ogsaa andet jordegods havde Johan Friis, efter tidens skik spredt rundt om i landet, foruden om Hesselager samlede han det om gaardene Hagedstedgaard og Borreby paa Sjælland. Hagedstedgaard havde han erhvervet ved et mageskifte med kronen 1540, og Borreby var kommet i hans besiddelse kort før 1550, begge gaardene lod han pragtfuldt genopbygge i 1550'erne. Hans egentlige hjemsted var dog stadig Hesselager, som han i 1548 havde faaet oprettet til stamhus, det første i Norden.

¹ Arup: Danmarks Historie II, p. 546. (Khvn. 1932).

² Beckett: *Renaissancen og Kunstens Historie i Danmark*, p. 54. (Khvn. 1897). Vilh. Lorenzen: *Studier i dansk Herregaardsarkitektur i det 16. og 17. Aarhundrede*, p. 291. (Khvn. 1921).

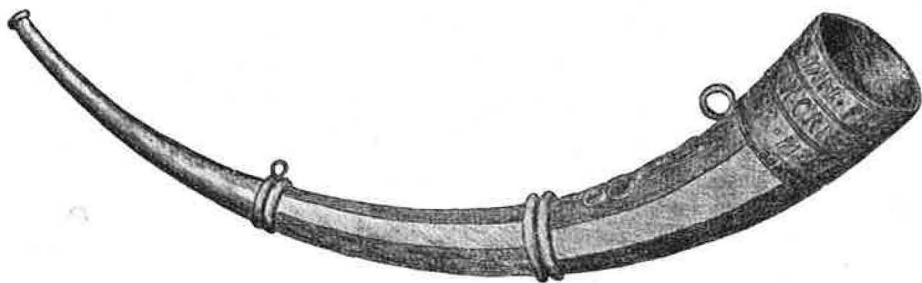

Fig. 2. Johan Friis's vægterhorn fra 1551

Det var Johan Friis om at gøre at udstyre sine gaarde pragtfuldt, og i 1551 lod han en tysk haandværker — vel en klokkestøber — støbe tre vægterhorn i bronzemalm, et til hver af sine gaarde, heraf er endnu det ene bevaret.

Hornet, fig. 2, er et krumt malmhorn af temmelig svært gods, 63 cm langt og overordentlig tungt. Det er tredelt ved to dobbeltringe. Den forreste del med mundstykket, der blot bestaar i en ophøjet kant om mundingen uden nogen egentlig tragt, er rund, hvorimod de to andre dele er syvkantede med kanterne forskudt for hinanden. Hornets sidste del er prydet med Friis'ernes vaaben, de tre egern, i ophøjet relief (fig. 1) i ganske samme form, som det findes paa indskrifttavlen paa Hesselager og malet bagpaa Bincks billede af kansleren paa Frederiksborg. Om hornets munding løber i tre baand en indskrift i ophøjede bogstaver (fig. 3): IAHAN FRIS LODT STØB TISE HORN TRY TIIL + HESLAGER HAGESTEDT OC BOREBY ANNO DOMINI 1551 ECTRA. Hornet er forsynet med to øskener, saa det kunde bæres over skulderen i en kæde, hvad der paa grund af den store vægt nok kunde gøres nødigt.

Store musikalske ydelser har der ikke kunnet præsteres paa dette horn, en *clareta*, som det kaldtes i samtiden, men det har heller ikke været meningen, der har kunnet blæses signaler derpaa bestaaende af naturtonerne, ligesom det er tilfældet med bronzealderlurerne.

Fra folkeviserne kendes kuren eller borgvægteren, der fra taarnets tinde eller borgens vægtergang vogtede paa, hvem der nærmede sig,

og i sit horn gav signaler herom. Det har dog næppe været almindeligt paa adelsgaardene, snarere forbeholdt kongeslottene, og fra en noget senere tid end Johan Friis, Christian IV's tid, ved vi, at der paa Københavns slot og paa Kronborg var taarnblæsere, der skulde give signaler for døgnets timer og for særlig indtrufne hændelser.³ En saadan anvendelse maa Johan Friis's horn ogsaa antages at have haft.

Ad veje, der vel nu ikke længer lader sig spore, kom Johan Friis's horn til samlingerne i Tower, Londons berømte middelalderborg, hvorfra det siden kom til det danske kunstindustrimuseum i København. Det var dog ikke det rette hjemsted for hornet, hvis historiske værdi ligger betydeligt over dets kunstneriske; det afhændedes derfor 1928 til det nationalhistoriske museum paa Frederiksborg, hvor hornet nu er opstillet i Christian III's værelse, lige under Jacob Bincks førnævnte billede af kansleren, ligesom hornet stammende fra det aar 1551, da han stod paa sin magts tinde.

Fig. 3. Hornets indskrift

³ A. Hammerich: *Musiken ved Christian IV's Hof*, p. 154. (Khvn. 1892).